

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK IV

DUNAJ, V SOBOTO, 17. XII. 1949

ŠTEV. 87 (272)

Skodljiva vloga KLS postaja vedno bolj jasna

Najzavednejši del slovenskega ljudstva na Koroškem je že takoj ob rojstvu tako imenovane „Krščanske ljudske stranke“ pravilno precenil, da je do te politične tvorbe prišlo po izrecni želji in ukazu ljudi iz tabora najstrupenejših koroških šovinistov, ki jim je enotnost koroških Slovencev najresnejša ovira pri ponovnem oživiljarjanju desetletja stare prakse narodnega zatiranja in gospodarskega zapostavljanja našega življa. Tisti del našega ljudstva pa, ki se je dal preslepiti zlaganem hrupu o nevarnosti, ki je baje pretila veri, krščanstvu in zakonskemu življenju, je deloma že pričel spoznavati, da je bil preračunano in brezvestno opeharjen in v svojih najglobljih čustvih sramotno prevaran in izdan.

Ob dejstvu, da je po krivdi razbijaške politike KLS slovensko ljudstvo ostalo brez zastopstva v koroškem deželnem zboru in ob poudarjenem zmagoslavju, kateremu so dali duška vsi sovražniki koroških Slovencev vse od tradicionalnih nemško-avstrijskih šovinistov pa tja do informbirojevskih revizionistov, se je marsikateri koroški Slovenec že naučil, pravilno ceniti in vrednotiti vztrajna prizadevanja Demokratične fronte delovnega ljudstva in njeno delo za ohranitev strnjjenosti in enotnosti ljudstva. Marsikomu je bila trpka izkušnja potrebna, da je do cela spoznal škodljivo početje KLS, s katerim je zavesno oškodovala koristi slovenskega ljudstva in namenoma okrepila sovražnika. Kogar pa morda tudi to še ni temeljito izučilo, pa bo brez dvoma še prišel do tega spoznanja na podlagi nadaljnjih kvarnih dejstev, ki se bodo še pokazala kot posledica neenotnosti in protiljudske politike KLS.

V pičlih treh mesecih bo naše ljudstvo spet imelo priložnost pokazati, koliko se je iz izkušenj zadnjega časa naučilo. Blizajo se občinske volitve, ki so v marsikaterem pogledu še večjega pomena kot so bile deželne in državnozborske. Zato je potrebno, da jih imamo že sedaj v vidu in da delamo na tem, da nas ne bodo zatekle neenotne in strankarsko razcepljene.

Uradne priprave za občinske volitve so že v polnem teku. V pisarnah deželne vlade in okrajnih glavarstev že izračunavajo za posamezne občine in volivne okolice številčni in strankarski sestav volivnih komisij, ki bo temeljil na izidu državnozborskih volitev. Sestav teh komisij bo zelo nazorno pokazal, kako škodljivo je bilo za slovensko ljudstvo razdiralno delo KLS in njegovo povezovanje z OeVP. KLS je z razbijanjem enotnosti koroških Slovencev zakrivila, da v mnogih pretežno slovenskih občinah zavedni Slovenci sploh ne bodo imeli dostopa v volivne komisije, dočim bodo OeVP-jevci deležni povsod neprijetno večjega zastopstva, kakor bi odgovarjalo njihovem dejanskemu številu. To pa zato, ker je KLS z vsega obsojanja vrednimi sredstvi prisilila svoje pristaže, da so glasovali v državni zbor za OeVP.

V občinah okrajnega glavarstva Celovec bodo imeli pravico do sorazmernega sodelovanja v volivnih ko-

misijah samo zastopniki DFDL, OeVP, SPOe in VdU, dočim levi blok ne bo zastopan, ker nikjer ni dobil potrebnega števila glasov. KLS pa sploh ne bo prišla v poštev, ker je s svojimi glasovi v škodo Slovencev okrepila pozicije OeVP. Vsled razdiralnega dela KLS pa bo DFDL zastopana v volivnih komisijah celovškega okraja tudi samo v petih občinah, in sicer v Bilčovsu, Škofičah, Zgornji vesci, Svetni vesi in Selah. V vseh ostalih občinah celovškega okraja pa Slovenci po krivdi izdajalskega dela KLS ne bodo smeli sodelovati v volivnih komisijah, čeprav bi imeli, če bi bili žli pri zadnjih volitvah enotni na volišče, za kar se je iskreno in vztrajno prizadevala samo DFDL, nedvomno pravico do svojega zastopstva vsaj še v občinah Hodiše, Radiše, Medborovnica, Šmarjeta v R. in Slovenji Plajberk. Po žalostni zasluzi KLS bodo potemtakem v teh občinah sedeli v volivnih komisijah zagrizeni OeVP-jevci, namesto zavednih Slovencev.

Nekaj najbolj značilnih primerov

lahko zelo nazorno osvetli klaverno protinarodno vlogo, ki jo je odigrala KLS. Okrajno glavarstvo v Celovcu n. pr. predvideva na podlagi rezultatov državnozborskih volitev sledeči sestav občinskih volivnih komisij:

Občina:	DFDL	ÖVP	SPÖ	VdU
Hodiše	—	2	3	—
Škofiče	1	2	2	1
Zg. vesca	1	2	1	—
Radiše	—	3	1	—
Medborovnica	—	1	2	—
Sele	1	2	2	—
Sl. Plajberk	—	2	2	—
Svetna ves	1	2	2	—
Šmarjeta	—	2	1	—

Če bi v teh občinah del slovenskega ljudstva ne bil nasedel zlaganim parolam KLS in ostal enoten in strnjen, bi lahko sestav občinskih volivnih komisij izgledal povsem drugače. Zavedni Slovenci bi lahko povsod imeli primerno zastopstvo, dočim bi zastopstvo OeVP bilo vidno manjše. Če ne bi bilo razbijaške vloge KLS, bi bil sestav komisij lahko sledeči:

Pred osvoboditvijo Kitajske

Z osvoboditvijo jugozapadne kitajske pokrajine Jünan je usoda kuomintangškega režima na kopnem dokončno zapečaten. Pokrajina Jünan, ki ima bogata ležišča rud, je velikega pomena za industrijsko obnovo Ljudske republike Kitajske.

Po osvoboditvi Čengtua, zadnje prestolnice kuomintanga, napredujejo oddelki kitajske ljudske armade proti mestu Hsintsin in bodo s tem preprečili kuomintangskim silam umik v pokrajino Sikang. Le redko naseljeni in gorati Sikang je zadnja pokrajina na kopnem, ki je trenutno še v rokah kuomintanga.

Dosedanji kuomintangski guverner za pokrajino Kveičau se je priključil ljudski vladi in zapovedal pre-

ostalim kuomintangskim edinicam, da se prenehajo boriti proti ljudski armadi.

Po zadnjih poročilih so v južni Kitajski prenehali z borbo proti ljudski armadi tudi zadnji še preostali oddelki kuomintangske vojske. General Paičung, poveljnik zadnje kuomintangske armade, ki se nahaja še na kopnem, je ponovno prosil francoske kolonialne oblasti v Indokini, da bi preostalim oddelkom dovolile prehod na ozemlje Indokine. Prehod na to ozemlje naj bo omogočil kuomintangskim oddelkom, da bi dosegli otok Hainan, ker po osvoboditvi zadnjih južnokitajskih pristanišč nimajo več druge možnosti za beg.

Zmagoviti pohod v številkah

Glavni štab kitajske ljudske armade je objavil poročilo, v katerem pravi, da je bilo v septembru in oktobru tega leta osvobojenih 234 okrajnih mest, 470.000 kuomintangskih vojakov pa onesposobljenih za borbo.

V teh dveh mesecih je osvobodila ljudska armada okoli 3,30 milijona kvadratnih kilometrov kitajskega ozemlja s 46 in pol milijona prebivalci. Razbitih je bilo 76 kuomintangskih divizij, 270.000 vojakov in oficirjev je bilo ujetih, 27.000 ubitih oziroma ranjenih, 61.000 pa se jih je predalo in 161.000 se jih je uprlo kuomintangskemu režimu. 115 višjih kuomintangskih oficirjev je bilo ujetih ali pa so se pridružili ljudski armadi, in sicer: 3 armijski poveljniki s 4 namestniki, 4 načelniki armijskih štabov, 21 divizijskih poveljnikov z 18 namestniki, 12 načelnikov divizijskih štabov, 3 poveljniki konjeniških armij in 5 poveljnikov konjeniških brigad.

Ljudska armada je v teh mesecih

zaplenu med drugim: 3260 topov, 12.574 težkih in lahkih strojnic, nad 200.000 pušk in samokresov, 119 tankovskih pušk, 1.260.000 granat, 900 milijonov nabojev, 100 ton razstreliva, 3 letala, 11.843 motornih vozil in 5 tankov.

Norveška ne sme postati orodje vojnih hujskačev

Centralni komite KP Norveške je objavil razglas, v katerem med drugim pravi:

Vlada Gerhardena je s pomočjo meščanskih strank vključila Norveško v zvezo držav Marshallovega načrta in jo napravila za udeleženca Atlantiskega pakta. Ljudstvo mora že zdaj nositi posledice take politike. Ameriški imperialisti zahtevajo oborožitev v takem obsegu, kot je Norveška še nikdar prej ni izvedla. Breme take oborožitve bo moralo nositi ljudstvo, v prvi vrsti pa delavstvo.

V proglasu je rečeno, da bo stala

Iz vsebine:

Kruh — Partizanka — Gavroche na barikadah — Hrast — K nam prihaja — Kaj nam je bila knjiga v narodno osvobodilni borbi.

Občina:	DFDL	ÖVP	SPÖ	VdU
Hodiše	4	1	3	—
Škofiče	1	1	3	1
Zg. vesca	2	1	1	—
Radiše	2	3	1	—
Medborovnica	1	1	3	—
Sele	4	—	2	—
Sl. Plajberk	1	1	2	—
Svetna ves	2	1	2	—
Šmarjeta	1	1	1	—

Namesto skupnih 15 slovenskih zastopnikov in samo 10 OeVP-jevcev v navedenih občinah se bodo morali torej zavedni Slovenci zadovoljiti s 4 zastopniki, dočim se bo na ostalih mestih po zasluzi dr. Tischlerja in njegove OeVP-jevske podružnice šopirilo 18 OeVP-jevskih občinskih veljakov.

Primerjava obeh razpredelnic otipljivo in jasno pokaže, kaj lahko pomeni enotnost za ljudstvo, ki se bori za svoje pravice, in kam pride nasadanje lažnim prerokom, ki mrzijo ljudstvo in ga skušajo tirati v sovražnikovo naročje. Komur so resnični interesi ljudske skupnosti dejansko pri srcu, se bo ob primerjavi teh števil brez dvoma globoko zamislil in se v dobrobit vsega slovenskega naroda na Koroškem pridružil ustvarjalcem ljudske enotnosti.

Konferenca žena azijskih držav

V Pekingu je pričela z delom konferenca žena azijskih držav, katere so se udeležile delegacije iz vseh 15 držav.

Kitajska delegatka Teng Ing Čao je govorila o borbi azijskih žena za narodno neodvisnost, ljudsko demokracijo in mir. Med revolucijo, je dejala, so se kitajske žene borile skupno z vsem ljudstvom. Žensko gibanje je bilo močno povezano z narodno osvobodilnim gibanjem. V naši borbi nikdar nismo bili osamljeni, z nami je bil ves tabor miru. Naša borba je neločljiv del borbe za trajen mir in ljudsko demokracijo.

Teng Ing Čao je pozvala žene Azije, da se še bolj tesno združijo z vsemi miroljubnimi deželami in narodi sveta ter da podpirajo tabor miru. Žene Azije se moramo v naši borbi združiti z vsemi demokratičnimi ženami sveta in si tako priboriti svetovni mir, resnično neodvisnost vseh narodov in ljudsko demokracijo.

oborožitev letno 470 milijonov norveških kron. Posameznega davkoplačevalca bodo stale priprave na vojno letno 550 kron, 10 milijonov delovnih dni pa bodo porabili za predvojaško vzgojo mladine.

Norveška naj bi postala področje za vojaške pohode in policijska država, v kateri bi bilo vse prebivalstvo vključeno v popolno pripravljanje na vojno. Industrija in gospodarstvo, trgovina, tisk in radio, znanost, šole in univerze, vse naj bi služilo edinemu cilju: sodelovanju Norveške pri pripravi na vojno proti silam miru.

Kdo je v Avstriji „vreden“, da dobi državljanstvo

Na neki seji Zavezniškega sveta za Avstrijo letos januarja so ugotovili, da je 107.000 tako imenovanih razseljenih oseb dobilo avstrijsko državljanstvo, 72.000 pa pravico do dolgoročnega bivanja v Avstriji.

Nekaj časa pozneje je avstrijsko notranje ministrstvo sporočilo, da bo okoli pol milijona „razseljencev“ dobilo avstrijsko državljanstvo in s tem seveda tudi pravico do udeležbe na volitvah.

To prinašamo zato, da ugotovimo, koga današnja Avstrija smatra za „vrednega“, da ga sprejme za svojega državljan. O tako imenovanih razseljencih smo v našem listu že mnogo pisali in tudi vsi prav dobro vemo, kdo in kaj so.

V tej zvezi bi si nekoliko bliže ogledali naslednji primer, ki nam prikaže, komu današnja in tudi prejšnja Avstrija ne zaupa državljanstva, koga smatra za „nevrednega“, da bi ga sprejela med svoje državljanke.

Za avstrijsko državljanstvo je med drugimi zaprosil tudi tov. Jan-ko Ojcl iz Polane, občina Bistrica v Rožu. Najprej je čakal več kot leto dni, da so na njegovo prošnjo sploh odgovorili, in ko je končno dobil odgovor, je moral vzeti na znanje, da so njegovo prošnjo odklonili, da mu državljanstva ne dajo. V tem odloku deželne vlade, ki nosi številko 78.944-3-46 in ki se sklicuje na neki paragraf v zakonu o državljanstvu, je med drugim rečeno: Državljanstvo lahko dobijo samo osebe, ki se pozitivno zadržijo napram republik Avstriji in ki imajo voljo in so pripravljene, da se zavzamejo za interese avstrijske države. Več v tem odloku ni povedano, tudi ne s konkretnimi primeri utemeljeno, zakaj omenjeni „pogoji“ pri tovarišu Ojclu niso dani. Za nas je stvar vsekakor jasna: tov. Ojcl je zaveden Slovenec in že od svojih mladih let v prednjih vrstah v borbi koroških Slovencev za pravico in svobodo. Svojega mišljenja pa tudi danes, na stara leta, ni spremenil. To in prav to je vzrok, da mu oblasti nočejo dati državljanstva. Na ta način, s takimi ukrepi hočejo svetu dokazati, da smo koroški Slovenci v današnji Avstriji popolnoma „enakopravni“ in da imamo vse pravice in svobodščine!

Prošnja tov. Ojcla za državljanstvo je tembolj upravičena in utemeljena, ker nikoli ni bil državljan kakršne koli druge države niti za nobeno ni optiral. Na Koroškem je rojen in je tudi ves čas tukaj živel. Bil je 36 let v orožniški službi in od leta 1908 do 1920 pa komandant orožniške postaje na Bistrici v Rožu.

Ker je bil vseskozi zaveden Slovenec in zvest svojemu narodu, po nesrečnem plebiscitu ni zgubil samo službe, temveč so mu vzeli še državljanstvo. O tem, da mu je tedanja Avstrija vzela državljanstvo, pravico, niti ni bil obveščen in je za to zvedel šele leta 1921, ko je na občinskem uradu v Podkloštru, kamor je bil pristojen, zaprosil za domovinski list, ki so mu ga odklonili z utemeljitvijo, da ga je občina na ukaz deželne vlade črtala iz domovinskega seznama. Obrnil se je na deželno vladu in zahteval pojasnila, zaradi česar so mu vzeli državljanstvo, toda vse je bilo zaman. Štiri leta je hodil v Celovec od urada do urada ni nič dosegel. Šele na intervencijo našega tedanjega deželnega poslanca Vinka Poljanca so tov. Ojclu dali pismeni odgovor, da so mu vzeli državljanstvo na podlagi nekega cesarskega zakona iz leta 1832. Podrobne utemeljitve pa tudi v tem odloku ni bilo. Tov. Ojcl je proti temu protestiral in vložil priziv na urad zveznega kanclerja, ki pa je bil odklonjen. Zaman so bili tudi vsi nadaljnji njegovi koraki, da bi dobil državljanstvo. Vse njegove prošnje so šle v koš, prav tako vsi

prizivi. Državljanstva mu niso dali. Najboljši odgovor na to, zakaj Ojcl ne dobi državljanstva, je dal svoječasni okrajni glavar Guttenberg, ko je dejal, da iz človeških razlogov odobrava prošnjo tov. Ojcla, iz političnih pa nikakor.

Ta primer je nov dokaz, kako je prva avstrijska republika ravnala z zavednimi Slovenci, prav tako pa tudi dokaz, kako z njimi ravna druga republika. Pa pravijo, da Slovencem nikoli niso nič žalega storili. Tu se ja vidi. Krivica za krivico se je vrstila nad našim narodom, nad posamezniki in prav tako je tudi danes. Tisočem, „razseljencem“, ki so se po drugi svetovni vojni priklatali v

Napredni američani za zboljšanje delavskega položaja

Nacionalni komite progresivne stranke Združenih držav Amerike je proučil in odobril akcijski program stranke v zvezi z volitvami za kongres, ki bodo leta 1950. Nacionalni komite progresivne stranke poziva v svoji resoluciji, naj bi uresničil program s štirimi točkami: 1. sklenitev pogodbe o prepovedi atomskega orožja, 2. ugotovitev diplomatskih odnosov med Združenimi državami Amerike in Ljudsko republiko Kitajsko, 3. prenehanje sedanjih omejitev v ameriški trgovini s Sovjetsko zvezo in državami Vzhodne Evrope, 4. spoštovanje Potsdamskega sporazuma, ki prepoveduje ustanavljanje oboroženih sil v katerem koli delu Nemčije.

V resoluciji progresivne stranke

Avstrijo in na Koroško z vseh vetrov, so brez pomisleka dali državljanstvo, čeprav so to po večini fašistični in kriminalni elementi. O teh ljudeh upravičeno dvomimo, da je njihovo zadržanje napram avstrijski republiki pozitivno in da so pripravljeni, da se zavzamejo za avstrijske interese. Domačinu, Slovencu, doslednemu antifašistu, ki je sodeloval v borbi proti fašizmu s tem, da je aktivno podpiral partizane, pa državljanstva, ki so mu ga nekoč protipostavno vzeli, ne dajo.

Avstrijske oblasti očitno mislijo, da smo koroški Slovenci zato na svetu, da mirno in brez vsakega ugovora prenašamo krivice, ki se nam godijo prav z njihove strani. Ampak vsaka mera je enkrat polna, tudi mera naše potrpežljivosti. Ob lasti pa bodo morale svoj odnos do koroških Slovencev bistveno spremeniti, če hočejo, da jim bo še kdo verjel, da so demokratične.

je posvečena posebna pozornost nemškemu vprašanju. Resolucija zahteva dekartelizacijo nemške težke industrije in odstranitev vseh ameriških osebosti, ki podpirajo nemške nacistične industrije in bankirje, z odgovornih položajev.

V resoluciji o notranjepolitičnih problemih zahteva progresivna stranka takojšnjo razveljavljanje Taft-Hartleyevega zakona, povečanje socialne pomoči brezposelnim, reformo davčnega sistema in izdajo zakonov, ki bi pripomogli k izboljšanju položaja delovnih množic.

Nacionalni komite progresivne stranke obsoja tudi sodno razpravo proti voditeljem KP ZDA kot kršitev ustavnih določb ter resno nevarnost za svobodo vseh Američanov.

Gozdovi bodo vrnil blagostanje Kraševcem

Kako je nastal goli Kras?

V Jugoslaviji se v skoro vseh republikah razprostirajo ogromne površine golega krasa. V Sloveniji so velike kraške goličave v Slovenskem Primorju, nekaj jih je pa tudi v Beli in Suhi krajini. To je goli, kamenit, neploden svet, poraččen le tu in tam z ostanki nizkega izkrivljenega drevja, grmičevja ter z malo trave nad kamenjem. Značilni so kraški pojavi: razne kotanje, vrtače, doline in polje, pod zemljo pa reke ponikalnice, jame, rovi, brezdna, ponori in jezera.

Ni pa bilo na Krasu vedno tako!

Pred približno štiristo leti so bili na krasu še lepi gozdovi in sončni pašniki in takratni prebivalci niso živeli v tako slabih gospodarskih razmerah kot danes.

Danes obdelujejo svoje borne njive v „ogradah“, živina jim zelo slabo uspeva, nimajo drv, primanjkuje jim lesa za popravilo stavb, muči jih suša, burja, skratka borijo se z nešteti težavami, iz katerih ne vidijo nobenega pravega izhoda.

Gozdove so v veliki meri izsekali tujci, ki so porabili dragoceni les za gradnjo brodovja, za stavbe, za nastajajoče industrije, za kritje potreb svojih mest, itd. Najprej so bili uničeni gozdovi, ki so bili najlažje dosegljivi, to je ob cestah, ob morski obali in v bližini naselij. Ker so gozdovi ovirali tudi razvijajočo se živinorejo, so jih zažigali in tako širili pašnike.

Gole površine so zavzemale vedno večji obseg. Prej globoka gozdna tla so vsled podnebnih vplivov in prekomerne paše postajala vse bolj plitva, dokler se ni pokazalo golo kamenje. Plodno zemljo so nalivi odnašali, nabirala pa se je v kraških dolinah in kotlinah, kjer imajo še sedaj Kraševci svoje „ograde“.

Nepravilno gospodarstvo tujcev je privedlo do tega, da danes na krasu ni dovolj pridelkov za najnujnejšo prehrano prebivalstva, niti dovolj

paše za živino, ostala je le uničujoča burja in suša.

Iz vsega navedenega je razvidno kako ogromnega pomena je gozd za izboljšanje gospodarskega stanja na Krasu.

Kako izboljšati gospodarstvo na Krasu

Danes, ko ima v Jugoslaviji ljudstvo oblast v svojih rokah in se gospodarstvo razvija po planu, so dani vsi pogoji za pravilno gospodarstvo v kraških gozdovih, kakor tudi za pravilno izkoriščanje paše. Istočasno zboljševanje kraškega zemljišča bo tudi velik prispevek k dvigu celotnega gospodarstva na Krasu.

Edino gozd je tisti, ki ščiti in popravlja tla, zadržuje vlago in ublažuje udarce burje. Tam kjer so gozdovi je tudi dovolj zaslužka za okoliško prebivalstvo. Torej je na krasu nujna čimprejšnja pogozditev kraških goličav.

Kraške goličave pogozdujejo po sistemu širokih pasov, ki imajo nalogo, da ublažujejo udarce burje, čuvajo razne objekte, naselja, zemljišča itd.

Začasne kulture črnega bora, ki so že izpolnile svojo pionirsko nalogo in popravile tla toliko, da so sposobna za gojitev drugih drevesnih vrst, postopoma pretvarjajo v stalne gozdove. To izvajajo s podsetvijo in podsadnjo sadnih vrst, ki ustrezajo tamošnjim talnim in podnebnim razmeram, kot so zlasti jelka, razni listavci in drugo. Drevje črnega bora, ki bo na ta način postopoma posekano, pa bodo predhodno izkoristili za načrtno smoljarjenje.

Pri pogozdovanju okrog naselij in na primernih zemljiščih posvečajo veliko pozornost raznim listavcem, kakor je n. pr. oreh, kostanj, lipa, murva, jesen, topola itd. Ljudstvo ima od omenjenih drevesnih vrst tudi veliko več koristi kot od črnega bora.

Na površinah, ki so jih izločili za

Po širnem svetu

Praga. „Hospodar“ piše, da je bil dosežen med Češkoslovaško, Belgijo in Luksemburgom sporazum o plačilu prvega obroka odškodnine belgijsko-luksemburškemu kapitalistom za nacionalizirano podjetja na Češkoslovaškem. Časopis dodaja, da Češkoslovaška nikoli ni opustila priloženosti, da bi s prizadetimi proučila vprašanja v zvezi s pravicami tujih lastnikov ali delničarjev glede na njihovo imetje, ki je bilo na Češkoslovaškem podržavljeno.

Moskva. Novi turški poslanik v Sovjetski zvezi je predal 13. t. m. predsedniku prezidija Vrhovnega sovjeta Nikolaju Šverniku poverilno pismo.

Varšava. Poljski premogovniki so 20 dni pred postavljenim rokom izpolnili svoj triletni plan, kar pomeni velik gospodarski uspeh.

New York. Namestniki zunanjih ministrov štirih velesil so sklenili, da bodo nadaljevali s pogajanjmi za avstrijsko državno pogodbo 9. januarja 1950 v Londonu, ker doslej niso mogli doseči sporazuma.

Beograd. V novi ambulanci v vasi Gruda pri Dubrovniku so postavili nov rentgenov aparat, ki so ga poslali jugoslovanski izseljenci iz Amerike. V spremnem pismu so izseljenci poudarili, da hočejo s tem pomagati svojim sodeželanom in hkrati doprinesiti k izgraditvi socializma v Jugoslaviji.

Krakovo. Poljska agencija poroča, da je krakovsko sodišče po tridnevni razpravi obsodilo na smrt Ernesta Böppleja, ki je bil ena izmed glavnih oseb nacistične uprave na Poljskem.

Kairo. Abd el Krim je imel v Kairu govor, kjer je izjavil, da je prebivalstvo Marroka, Algerije in Tunizije pripravljeno, da v borbi za svojo neodvisnost zgrabi tudi za orožje, ako bi po mirni poti ne dosegli rezultatov v vprašanju Severne Afrike.

Bogota. Kolumbija je sklenila, da ponovno vzpostavi diplomatske odnose z Avstrijo. Avstrijski poslanik v Argentini, ki je hkrati tudi zastopnik v Venezueli, bo odslej naprej razširil svoje diplomatsko delovanje tudi na Kolumbijo.

Tel Aviv. Predsednik izraelskega parlamenta je sporočil sklep poslancev, da bodo premestili sedež parlamenta v Jeruzalem. Ministrski predsednik Ben Durion je izjavil, da ničesar ne obstoja, ki bi moglo parlamentu in vladi preprečiti vrnitev v Jeruzalem. Zadnja odločitev izraelskega parlamenta je naperjena proti sklepu Organizacije Združenih narodov, ki je pred kratkim sklenila, da postavi Jeruzalem pod mednarodno upravo.

Nezaslišano žikaniranje delovnega človeka

V članku pod tem naslovom se nam je vrinila v številki 85 z dne 10. t. m. na 2. strani v 4. odstavku pomota in se mora tam pravilno glasilati, da se je hiša podrla v zimi 1937-38, ne pa 1947-48.

nova pogozdovanja, preostalo listnato drevje, zaostalo vsled poškodb od živine, posekajo nizko pri tleh in tako omogočijo razvoj zdravega travesa, ki bo pognalo iz štora. Tam ostankom rasti primešajo druge drevesne vrste in tako vzgojijo mešane sestoje.

Na površinah določenih za pašnike, zasačajo skupine listnatega drevja zlasti jesen, lipo in drugo, kar bo dajalo dvojno korist: izkoriščali jih bodo za krmo kot vejnika (listnike) in s tem dvignili donos pašnikov, živini pa bodo v poletni vročini dobrodošlo senčno zatočišče.

Pri pogozdovanih delih na Krasu v velikem številu sodelujejo prostovoljne frontne brigade in dosejajo tudi na tem področju velike uspehe, kakršne so že dosegli v vseh panogah gospodarske izgradnje v Titovi Jugoslaviji.

CIRIL KOSMAČ:

KRUH

Spomladi leta 1949 se je pojavil v naši vasi čokat, širokopleč, bradat možakar, oblečen v še dokaj dobro ohranjeno vojaško obleko in z majhnim, lastovičjemu gnezdu podobnim oprtnikom na tršatem hrbtu. Mož je zelo malo zahajal med ljudi. Le redkokdaj ga je kdo srečal na kolniku med njivami in travniki. V vas pa je prišel samo vsak teden enkrat in še takrat se je vedel zelo bojzljivo in previdno. Počasi in neslišno je odprl vrata v trgovino, jih zaprl za sabo brez najmanjšega šuma in se s hrbtom naslonil nanje, kakor bi se bal, da bi ga kdo napadel iz zasede. Potem je preplašeno švignil z velikimi črnimi očmi po prostoru, sklonil glavo, glasno pihnil sapo skozi nos in s pritajenim, motnim glasom zašepetal:

„Tri štruce kruha in pol kilograma sira.“

Ko mu je trgovka pripravila, je stopil bliže, položil denar na mizo, spravil kruh čez ramo v oprtnik in prav tako naglo in neslišno odšel. Planil je od hišnih vrat, se nenadoma ustavil, se ozrl na obe strani, stresnil z glavo in bliskoma švignil pod cesto. Spustil se je čez travnike in izginil v vrhovju ob reki.

Govoril ni z nikomur. Ni bilo človeka v vasi, ki bi se lahko pobahal, da je z njim spregovoril besedo. V gozdu pa si bil takoj naletel nanj. Če si šel po kolniku, ki je vodil preko pobočja, je nad tabo zašumelo listje in mož je skočil predte, te pogledal s svojimi živimi očmi, stekel nekaj korakov po kolniku in potem naglo planil pod pot, kakor bi se nečesa prestrašil. Ko si pogledal za njim, je bil že kdo ve kje v grapi.

Vaščani so se spočetka nekoliko pozanimali zanj, toda ko so ugotovili, da nabira staro železo, ki ga je po gozdu nastlala svetovna vojna, so ga prepustili usodi.

„Naj nabira. Saj nikomur ne dela škode. In saj — prej ali slej ga bo tako raztreščila granata.“

Stare klepetulje bi bile kajpak rade do vseh potankosti poznale njegov življenjepis in so marsikaj „izvedele“: da je bil doma nekje od Kanala, da je bil študent, da se mu je omračil um zaradi ljubezni in podobno. Toda koliko je bilo na tem resnice, se ni dalo ugotoviti, ker mož ni zahajal nikamor in ni razlagal svojih nesreč. Samo v prvem poletju je sredi najhujših pasjih dni stopil v našo zakajeno kuhinjo. Prišel je počasi in neslišno. V kuhinji je bila tema in mama je vsa preplašena odskočila, ko ji je položil roko na rame in ji skrivnostno zašepetal v obraz:

„Ali imate kaj katanje?“

„Katanje? Ne, nič nimamo.“ je rekla mama.

„Nič?“ je hušnil možakar. „Saj vam raste trta okoli in okoli,“ je še pripomnil z užaljenim glasom. Očividno ni verjel.

Zvečer je mama natančno popisala to srečanje. Povedala je tudi, da je mož tisti „okoli in okoli“ izgovoril „okou in okou“.

Od tistega dne dalje smo ga pri nas imenovali „Okouinokou“. To ime se ga je prijelo ko klop, se naglo razneslo po vasi in v kratkem času ga ni nihče imenoval drugače.

Leta so tekla. Okouinokou je pobiral staro železo, odkopaval granate, jih prenašal in odpiral in nobena ga ni raztreščila. Hodil je po stezah preko pobočij, pregledoval vse grme in vse jame, spal kdo ve kje, tiščal štruco po pazduho, jo prirezoval z velikim krivačem, žvečil s kosmatimi ustnicami in glasno pihal sapo skozi nos. Vsa vas se ga je bila že zdavnaj privadila in, kadar je ob sobotah zvečer plašno hitel v trgovino, so si ljudje oddahnili in rekli: „Delopust.“ Strašili so otroke z njim in ga spoštovali, ker je bil pošten. Če

je kdo pozabil sekiro v gozdu, se ni tresel zanj, sekira se je ponoči sama vrnila in se zasekala v tla.

Do leta 1928 je Okouinokou pobral vse železo in je postal berač. Sredi poletja je več dni zapovrstjo s sklonjeno glavo usmajal po kolnikih med travniki posedal ob reki in se s plašnimi koraki bližal naši hiši. Čim bliže je prihajal, tem bolj neodložni so bili njegovi koraki. Na ovinku se je vselej ustavil, stresel glavo, se okrenil in naglo odšel. Nekega popoldneva pa se je le odločil. Počasi je prišel po vrtu, zavil okrog hleva in se ustavil na tla pod tepko. Dolgo smo čakali, da bo vstopil, toda ker se ni zganil, je mama odprla vrata in ga vprašala, kaj bi rad. Okouinokou je samo za spoznanje dvignil glavo in kakor grešnik s pritajenim glasom zašepetal:

„Kruha.“

Dobil je kos kruha, ga spustil čez ramo v oprtnik in šel. Potem je prihajal vsak teden, obiskal nekaj hiš in ljudje so mu radi dajali. Ko je nabral dovolj kruha, je izginil. Na obrazu se mu je poznalo, kako hudo

se je moral boriti, da je zlomil svoj ponos. Vidno se je postaral in je zares postal berač.

„Vse ima svoj konec, tudi staro železo. Zanj bi bilo treba nove vojne,“ so govorili ljudje in gledali za njim, ko se je zdaj že z muko spenjajal po strmi stezi, ki je držala v gozd.

Tako je Okouinokou preživel do zime. Ko je pred božičem padel sneg in se je vas že pripravljala na praznike, se Okouinokou dolgo ni prikazal. Ljudje so ga pogrešali in ugibali, kam neki je izginil. Skoraj vsi so mislili, da je odpotoval v druge kraje. Toda Okouinokou ni nikamor odpotoval. Prvi teden po novem letu ga je našel šmonov Izidor, ki je zmeraj stikal po hostah za lisicami: Okouinokou je ležal v stari, na pol razpadli oglarski koči in je bil mrt.

Šel sem ga gledat. Okouinokou je ležal na gnili slami; oči je imel odprte, brado popolnoma osivelo. Obraz izpit, zobje so mu izpadli in izza dlesen se mu je cedila sokrvica. Na njegove prsi je bil prislonjen

majhen, lastovičjemu gnezdu podoban oprtnik in desnica Okouinokoua je ležala med kosi mrzlega trdega kruha.

Proti večeru je prišla komisija. Z njo je prišel „na lice mesta“ tudi pogrebec Ivanc, ki si je strokovnjaško ogledal mrlja, se grenko zakrohotal in rekel:

„Haha, kar pogledajte ga: dvakrat na leto vidim kruh, ta ti pa ob kruhu umre. — Hja...“ je pomolčal za hip, kakor bi zasledoval veliko misel. „Že vidim: tudi kruh ni vse.“

Okouinokoua so pokopali z vsemi častmi, celo župnik se je dal spregovoriti in je opravil pogrebne molitve. Na spomlad so mu vaščani postavili hrastov križ. Ker niso vedeli pravega imena, so napisali nanj:

Tu počiva

OKOLI IN OKOLI

Umrli ob kruhu za božič

1929

Okouinokou je v naši vasi še danes živ. Kadar koli se kmetje srečajo in tarnajo, da pečejo kruh samo dvakrat na leto, tolažijo drug drugega:

„Le potrpi! Saj kruh tudi ni vse. Okouinokou je ob kruhu celo umrl.“

In pri teh besedah se nasmehejo in zdi se mi, da je v tistem smehu skrito neko veliko spoznanje in hrepenenje po pravem kruhu.

(Odlomek)

MARIJA GRUBEŠLJIVA:

PARTIZANKA

Uporno stopa v čevljih podkovanih, s pogledom čvrstim, s puško na ramenih, ki so se dvignila in se vzravnala, ko svet in dom zagorel je v plamenih.

Lasje so gladki, grobo počesani in roke moške, ustne brez rdečila, v očeh pa ogenj svetega zagona, ko bojna pesem se v korak je zlila.

Kako drugačna so sedaj dekleta, kot jaz bila sem, kot vrstnice moje! Bile smo nežne, bele, kot iz voska, pokorne, plahe in nesamosvoje.

Me nismo brale Lenina in Marksa, Oktobra grozo, veličast prespale, odtrgane od zemlje in od časa ob Ingeborgi čustveno jokale.

Ponosno gre po trdi, pražni cesti, ob tujem zvoku sem čudé obstala, a z zakasnelim vzhicem ti kličem: Zavidam pot ti, ki si jo izbrala!

Viktor Hugo

Gavroche na barikadah

Gavroche je vzel v gostilni košaro za steklenice in jo mirno polnil z naboji. Jemal jih je iz torb vojakov narodne straže, ki so pobiti ležali na pobočju utrdbe.

„Kaj delaš tu?“ ga je vprašal Gourfeyrac.

Gavroche je dvignil obraz: „Košaro polnim, državljan.“

„Ali ne vidiš, da streljajo?“ Gavroche je odvrnil:

„Dežuje pač. In kaj potem?“

Gourfeyrac je zakričal:

„Vrni se.“

„Tako“, je odvrnil Gavroche in se s skokom pognal na ulico. Okrog dvajset mrtvecev je ležalo na uličnem tlaku. To je pomenilo dvajset torb za Gavrochea — zalogo patronov za barikade.

Ulico je bil čisto zameglil dim. Le kdor je kdaj videl oblak, ki se je spustil v gorsko sotesko med navpičnimi stenami, si lahko predstavljala ta stisnjeni, zagoščeni dim med temnimi vrstami hiš. Počasi se je dvigal, se stalno obnavljal in povzročal vedno večjo pomračenje, ki je zatemnjevala beli dan. Ulica je bila zelo kratka,

vendar so se borci komaj razločevali od enega konca do drugega.

Gavroche se je okoristil s to zatemnitvijo, ki so jo poveljniki napada na barikado najbrž hoteli in računali z njo.

Pod okriljem tega pajčolana iz dima in zaradi svoje neznatne postavice je lahko prodiral precej daleč po ulici, ne da bi ga videli. Ne da bi se izpostavil veliki nevarnosti, je izmaknil sedem ali osem prvih torb.

Držeč torbo z zobmi, se je plazil po trebuhu, skakal po vseh štirih, se sukal, zvijal, drsal in vil kot kača od enega mrtveca do drugega in praznil torbe ali nabojnjače, kakor odpira opica orehe.

Z barikad, od katerih se ni še preveč oddaljil, si niso upali zakričati, naj se vrne, ker so se bali, da bi obrnili nanj sovražnikovo pozornost.

Pri mrtvem deseterju je našel rog za smodnik. „Za žejo,“ je dejal in ga spravil v žep.

Ker se je moral pomikati dalje, je prišel na mesto, kjer je postajala megla, ki jo je povzročalo streljanje, prozorna. In to tako zelo, da so si nenadoma strelci, ki so stali v ravni

vrsti v zasedi za pločnikom, in oni, ki so bili v ozadju nagneteni na vogalu ulice, začeli kazati neko stvar, ki se je premikala v dimu.

V trenutku, ko je Gavroche odvezl nekemu naredniku, ki je ležal ob cestnem kamnu, naboje, je krogla zadela truplo. „Za vraga!“ je vzkliknil Gavroche. „Poglej no, mrtvece mi ubijajo!“

Druga krogla se je zaiskrila na tlaku poleg njega. Tretja mu je preluknjala košaro.

Gavroche je videl, da prihajajo iz ozadja.

Dvignil se je, stal je pokoncu z rokami ob bokih, lasje so mu veli v vetru, oko je imel odprto v vojake narodne straže, ki so streljali. Zapel je:

„Bojujejo se zdaj povsod, povsod letijo strelji. A vendar pojdem na to pot, ne bodo me zadeli.“

Nato je zgrabil košaro, pobral naboje, ki so padli iz nje, ne da bi enega samega izgubil, in pomikajoč se proti strelcem, izmaknil še eno torbo. Četrta krogla ga je spet zgrešila. Zapel je:

„Kaj mar mi smrt, trepet in boj, jaz grem naprej po poti, jaz grem naprej, sovražnik moj! Kaj to te nič ne moti?“

Peta krogla je priklicala tretjo popevko:

„Vesel je vedno moj značaj, je revščina mi dota. A vendar zdaj ne grem nazaj, to moja je zarota.“

Ta igra se je nadaljevala nekaj

časa. Prizor je bil strašen in očarljiv. Gavroche, na katerega so streljali, je dražil strelce. Zdelo se je, da se izvrstno zabava. Na vsak izstreljek je odgovoril s popevko. Ne prestano so merili nanj, a vedno so ga zgrešili. Narodna straža in vojaki so se smejali, ko so merili nanj. Legel je, se dvigal, se skril v kot pri vratih, nato poskočil, izginil, se spet prikazal, se umaknil in spet vrnil. Kazal je izstrelkom osle in ves čas pobiral patrone, praznil torbe in polnil košaro. Upornikom je zastajala sapa in sledili so mu s pogledom. Barikade so se tresle od strahu, on pa je pel. To ni bil otrok, niti mož, bil je deček čarovnik. Imenovali biga lahko neranljivega bojnega pritlikavca. Krogle so letele za njim, toda bil je hitrejši od njih. Igral se je s

(Nadaljevanje na 4. strani)

ANTON INGOLIČ:

HRAST

Tretja in četrta četa zapuščata taborišče. Sonce neusmiljeno žge mladince in mladinke, ki so pred nekaj dnevi prispeli sem v Bosno, da pomagajo zgraditi progo, po kateri bi prihajal dragoceni in potrebni premog iz Banovičev preko Brčkega v številne tovarne obnavljajoče se domovine. Brigadirji so zagoreli in ožgani, njihov korak je odločen, vojaški, pesem vedra in smela. Pred njimi plapolala slovenska zastava s peterokrako zvezdo. Naglo se bližajo odseku, ki jim je dodeljen.

A prva in druga četa, ki sta odšli jutraj na delo, ne marata odložiti orodja.

„Počakajte! Še pet minut manjka do dvanajstih!“ vzklikajo mladi delavci, potni in znojni, toda vedrih oči in sproščenega smeja kakor njihovi tovariši, ki so komaj prišli.

Skupina odkopava hrib, druga nalaga zemljo, na samokolnice, ki jih najmočnejši odvažajo v petdeset korakov oddaljeno dolinico. Onstran nje se širi hrastov gozd, iz katerega se oglašajo sekire.

„Zamenjava!“ se oglase nestrpneži, ko je točno poldne.

V dveh, treh minutah dobi orodje nove gospodarje, prva in druga četa se zbereta v vrsto in s pesmijo odkorakata proti taborišču, tretja in četrta pa nadaljujeta začeto delo.

Pet mladincev in ena mladinka se s sekirami, krampi in lopatami ustavi pod mogočnim hrastom.

„Tale je naš!“ vzklikne Miklavž, najstarejši med njimi, in se ponosno ozre po ostalih skupinah, ki so si v soseščini izbrale manjša drevesa. „Do šestih ga bomo podrli,“ že pristavi, ko si prej strokovnjaško ogleda hrast, ki je tolikšen, da bi ga dva mladincev komaj objela.

„Bomo“ pritrdijo tovariši.

„Ne boste!“ se oglasijo sosedi. „Če pade jutri zvečer, ste lahko zadovoljni.“

„Ob šestih bo ležal!“ ponovi Miklavž, prepričevalno in pograbi kramp.

Tudi ostali se lotijo dela. Najprej odkrijejo orjaku korenine, šele nato zapoje sekire. Korenine so trde in žilave. Nadi sekira kar odkakuje, tudi Tine, najmlajši med „drvarji“, jih bolj lušči kot seka. Iveri lete na vse strani, brigadirji zamahujejo z vsemi silami, toda mogočni hrast se niti ne zmeni za njihovo ubadanje.

Kaj hoče orjaku, ki se je z nogami zaril globoko v zemljo, z rokami pa segel prav do oblakov, šestorica mladih ljudi, ki so še pred mesecem sedeli v srednješkolskih klopih in grizli svinčnike? Sto in več let se je boril z viharji, kljuboval vročini in mrazu,

pa bi ga spravil na tla takle drobiž?

V vejah častitljivega hrasta posmehljivo žumi: „Nikoli! Nikoli!“

Brigadirji ne slišijo žumenja, tudi ne vidijo znoja, ki jim curlja z obraza, in ne čutijo žuljev, ki se jim delajo na rokah, vedo samo eno: inženirji so tod določili pot njihove, Mladinske železnice in tod bo tudi tekla.

„Koliko belogardistov in švabov sem podrli,“ zakliče ob prvi utrujenosti Boris, ki je iz pete odšel v partizane in se dve leti tepel po štajerskih gozdovih, „pa ne bi tegale strica? Fantje le pogumno po njem!“

Mišice se znova napno, oči zažare in sekire se globlje in globlje zasajajo v korenine.

Tudi v soseščini se bliskajo v soncu sekire, malo dalje cvilijo težko naložene samokolnice in krampi topó udarjajo v trdo ilovico. Delo spremljajo veseli vzkliki, mladostni smeh in živahni razgovori.

Šestorici teče znoj v curkih, hladna voda ne more ugasiti žeje, roke bole, križa ni mogoče več vzravhati. Po treh urah sta presekani najdebelejši korenini, ostale pa globoko za sekane. Vendar se hrast še vedno ne zmeni za to, kar se dogaja pod njim. Mirno, kakor že desetletja in desetletja, se dviga iznad sosedov, ki padajo drug za drugim.

„Še tole korenino presekamo in

padel bo!“ razsodi po peturnem delu Miklavž, ki se čuti strokovnjaka, ker je pred leti pomagal svojemu stricu v počitnicah podirati drobne jelše.

Poslednja korenina je presekana, a hrast še vedno stoji.

„Samo deset minut imate še časa!“

Šestorica naglo izkopava zemljo in seka drobne koreninice. Tedaj odkrije Miklavž debelo korenino, ki raste z debela skoraj navpično v zemljo. Šestorici omahnejo roke.

„Te ne bomo presekali do šestih!“

Boris prvi premaga malodušje. „Moramo!“ vzklikne goreče.

Toda komaj se s krampi in lopatami dokopljejo od dveh strani do korenine, že se oglasi oster žvižg, ki oznani konec dela. Šestorica se ne zmeni ne za znak ne za vzklik tovarišev, ki se odpravljajo. Kmalu je naokoli vse tiho, kajti tudi sosedne brigade so odšle k počitku. Še malo in sonce zaide, od nekdaj pa prihaja hladni veter, listje mogočnega hrasta zažumi.

„Nesrečniki, vrzite sekire proč!“ hrumi podsekani orjak.

„Pojdite od koder ste prišli, dokler je še čas! Gorje vam, če se zrušim na vas!“

Sekire pa brezskrbno pojo, iz taborišča doni vesela pesem, od vsepovsod se krade mrak.

Ko se tako stemni, da sekira čisto useka v zemljo, se izlušči iz gostega mraka sam komendant.

„Fantje, ne norite! Spat! Jutri je še en dan!“

Brigadirji z grenkobo v srcu slede svojemu komandantu. Poraženi in razočarani so; večerja jim ne tekne; mrko se zavlečejo pod šotore, kjer že vlada tišina.

Ko začne po polnoči siliti prva medla svetloba v šotor, pa se dvignejo, kot bi se bili dogovorili, in se drug za drugim ukradejo iz taborišča. Kmalu potem se oglase v nastajajoče jutro glasni, rezki in odločni udarci. V taborišču jih slišijo šele, ko se ob zori dvigneta prva in druga četa. Začudeno se sprašujejo, kdo dela na njihovem odseku.

Lepo, sveže jutro je. Na vzhodu tik nad obzorjem je zbranih nekaj rdečkastih oblakov. Sonce bo vsak čas vzšlo.

„Nada in Boris, bežita!“ vzklikne nenadoma Miklavž in se s tovariši umakne dalje od hrasta.

Sekiri utihneta, šestorica zavzeta zre orjaka, ki ga je sonce obilo s svojo rdečo lučjo. Nekaj hipov trepeče v brezupni nadi, da bo zmagal, potem se zgane in začne padati. V zemlji poka, trgajo se poslednje korenine in koreninice, veje se lomijo, slednjič pade hrast s treskom prek svojih že podrlih sosedov.

Šestorici zagore oči ne samo v zmagoslavju, marveč tudi v občudovanju in sočutju.

„Lep je bil,“ dahne Nada.

„In mogočen,“ pristavi Miklavž.

Tedaj zaori iz sto grl v bližini: „Živeli udarniki!“



Kaj je nam bila knjiga med domovinsko vojno

Dokler bomo živeli, bomo imeli polne duše nepoz. spominov na napore, na tovarštvo, na kri in na nenehno, močno težnjo po osvoboditvi našega človeka in človeštva sploh. Ideja rešitve izpod zatiranja je poplemenitila našo borbo, da je iz narodnoosvobodilnih meja prešla na okvir občin človeških pravic.

Knjiga ima pri tem svoje posebno mesto.

Leta tisoč devetsto enainštiridesetega smo na majhnem krožku do-

bili nekaj poglavij VKP(b); drugič spet nekaj. V tistih časih smo se zavedali pomena borbe proti fašizmu, toda ta knjiga nam je nenadoma odprla neverjetno široko obzorja. Zavesa pred pravo zgodovino so se od mikale, svetovni nazor je dobil trdne oblike in čutili smo v njej moč in toploto. Tako nam knjiga VKP(b) ni bila samo velika učiteljica, temveč velika in borbena vzgojiteljica. Ona je vrezala potem močno brazdo v borbi narodov proti sovraž-

nikom človeštva. Pri nas pa se je pridružila stoletni borbi naših največjih mož od Prežerna do Cankarja.

Naša domača knjiga nam je bila v teh strahotnih letih in veličastnih obenem dober in intimen tovariš. Ko so težke okolnosti pehale človeka dan za dnevom v težko realnost, je duša našla prav posebnega, toplega zatišja na tistih malih, zdelanih in včasih tudi krvavih straneh Prežerna.

Kolikokrat se je zgodilo, da so se v vasi ali mestu, kamor smo prišli, zabeležale male rdeče knjižice Bora in Prežerna v rokah naših ljudi. Prsti, ki so bili umazani od zemlje in z mazilom od pušk, so listali po pergamentnem papirju in živa, močna beseda je neprestano dolivala v srca veliko vero.

Niso bili redki slučaji, ko se je odločalo o tem ali pride v nahrbtnik knjiga ali več municije. In znano je, da je municija pomenila življenje.

Večkrat si imel priliko, na pohodih skrivaj obesiti na mulo nahrbtnik, včasih celo puško. Toda knjiga, če je bilo le mogoče, je ostala pri tebi. In tako so jo zvesto nosili pri sebi ljudje, katerim je lahko vsak čas nehalo biti srce.

Težko je povedati, kako vesel dogodek je bil, če je prišla v četo knjiga Otona Župančiča, Prežihovega Voranca ali Miška Kranjca. Junaki iz romanov so oživeli v nas, kajti mali človek ni več trpel, mali slovenski človek se je boril za svoje pravice. Povezala se je tako preteklost s sedanostjo.

Našo knjigo so med okupacijo pozigali fašisti, ker so hoteli iztrebiti naš narod. Tega pa ni bilo mogoče.

Čas gre svojo pot naprej in pod njegovimi kolesi se bo moralo ukloniti vse, kar se upira pravici in svobodi človečanstva. In vsaka dobra knjiga ima na tej poti svoje veliko in častno mesto.

Godina Ferdo

K nam prihaja

BOŽO VODUŠEK:

K nam prihaja z dna stoletij dedov presunljivi glas; zdaj ne smemo več trpeti, dvignimo se, zdaj je čas! Prikipela je do roba mera tisočletnih muk, kdor ne mara živ do groba, pusti črke, kramp in plug! Davnih videv in vodnikov gre pred nami svetel zbor, zgled junakov, mučenikov kliče, bratje, nas na upor! Blisk na blisk, udar na udar siplje se od vseh strani! Hej, ta partizanska puška nam svobodo pribori.

Planil je od Kolpe plamen tja do istrskih sipin, tja, kjer čaka knežji kamen, in do ogrskih ravnin. Z drzno voljo zmagovalcev smo začeli težki boj, že se redči osvajalcev in njih hlapcev temni roj.

Ne prenehajmo jih biti neizprosno noč in dan vse dotlej, da v zmagoviti borbi zadnji bo pregnan. Blisk na blisk, udar na udar siplje se od vseh strani! Hej, ta partizanska puška nam svobodo pribori.

O slovenska zemlja sveta, mi te ljubimo s strastjo, nikdar več ne boš nam vzeta, ker si kupljena s krvjo. Tu v odrešeni deželi bo nov zarod, živ in mlad, spolnil to, kar smo začeli, in užival žrtev sad. A čim večja v nas bo sila, bo tem prej vsak jarem strt, bo tem prej se spremenila domovina v sončen vrt. Blisk na blisk, udar na udar siplje se od vseh strani! Hej, ta partizanska puška nam svobodo pribori.

Gavroche na barikadah

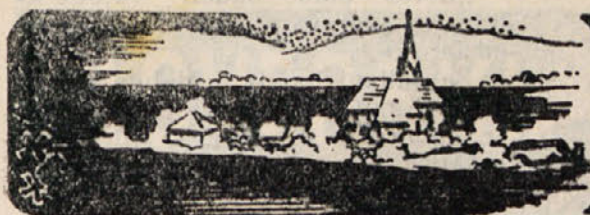
(Nadaljevanje s 3. strani)
smrtjo čudne skrivalnice: vsakokrat, ko se je približalo toponoso obličje pošasti, ga je deček brcnil v nos.

Končno pa je vendar krogla, ki je bila bolj merjena ali pa bolj izdajalska od drugih, zadela otroka, ki se je norčeval iz ognja. Videli so, kako se je Gavroche zamajal in se nato zgrudil. Barikade so zarjule, toda v tem pigmejcu je živel Antej. Kar je pomenil dotik z zemljo za velikana, je pomenil dotik s tlakom za fanta. Gavroche je padel samo zato, da se je spet dvignil in sedel. Dolg curek krvi se je vil po njegovem obrazu. Dvignil je roke v zrak, pogledal v smer, od koder je prišel strel, in začel peti:

„Če padem, padem naj junak, takrat ustavljeno bo ko...“

Ni končal. Druga krogla iz puške istega strelca ga je prekinila. Sedaj se je zgrudil z obrazom proti tlaku in se ni več gnil. Otrokovo veliko srce je zaostalo.

Bedni, 1862, odlomek —
Prevod iz francoščine



Po naši zemlji

Borba proti socialni krizi je borba za boljše življenje

Kamor koli prideš in s komur koli govoriš, ti pripoveduje, tarna o težkem, skoraj brezupnem gospodarskem položaju, v katerega vedno bolj in bolj zahajajo kar celi stanovi, bodisi kmetje, delavci, obrtniki ali nameščenci. Ljudi se polasča pesimizem, črnogledi in obupni pogled v bodočnost. V kmečko hišo dežujejo plačilni ukazi, davki, prispevki za bolniško blagajno in drugi. Člani družine potrebujejo obleke, čevlje, perilo, ker staro je že vse obrabljeno in bi bilo treba nabaviti nove stvari. Starši bi vsaj od časa do časa radi razveselili svoje otroke z novo obleko. Sami nase pa sploh ne morejo misliti. Toda vse lepe sanje so neizvedljive, ker že itak zaostajajo s plačili in že v strahu pričakujejo časa, ko bo pel spet biriški boben na vseh koncih in krajih. Kmečko gospodarstvo propada rapidno, ni denarja za popravila poslopij, za nabavo strojev in novega orodja, za izboljšanje živinoreje, pašnikov itd. Naravnost ironija je, ko zahtevajo od naših kmetov visoke prispevke za obnovo, tudi od gorskih kmetov in bajtarjev, ki niso ničesar zakrivali na zločinski vojni, namesto da bi iskali pomoč za obnovo pri malih in velikih vojnih dobičkarjih. Vse to kriči po odpravi vzrokov, ki spet tirajo našega kmeta na rob propada. Predvsem pa se opaža potreba po demokratično izvoljenih zastopnikih v občinskih in kmetijskih ustanovah, ki bodo imeli čut in razumevanje za potrebe in interese kmečkega prebivalstva.

Nikakor se ne čudimo ogorčenim klicom delavcev in nameščencev po izboljšanje svojega življenjskega položaja. Marshallizacija in njene posledice, pogodbe o mezdah in cenah, so pritirale delavce in nameščence v obupno stanje. Iz dneva v dan naraščajoča draginja najnujnejših življenjskih potrebščin je povzročila, da si morejo privoščiti za živeti premalo, toda za umreti še nekoliko preveč. Že kupujejo gospodinje na „buklice“, to se pravi, da ostajajo dolžne iz meseca v mesec in kaj se to pravi, ve le tisti, ki že prejšnji mesec ni mogel izhajati s svojo plačo, kako bo

žele prihodnji, ko mora plačevati samo ubogo rento, starih in onemoglih, o ljudeh, ki ne vejo, kam bi položili svojo trudno glavo.

Ta kratka skica označuje krizo, težko morečo gospodarsko in socialno krizo, v kateri se že nahajamo in v katero vedno globlje lezemo. Kriza z vsemi zlemi posledicami, kakor moralna propast, pomanjkanje polta za lepo in dobro, nezanimanje za izobrazbo, kulturo in umetnost, slabo zdravstveno stanje, nerazpoloženje za delo, nesoglasja v družinskem življenju, strah pred bodočnostjo je socialna bolezen nezdravo urejene družbe, ki ji moramo vzroke spoznavati in spoznati ter jih skupno, z združenimi močmi odpravljati. Za vse je svet dovolj bogat — samo bogastvo sveta je razdeljeno krivično. Tukaj ne pomagajo sentimentalne fraze o človekoljubju in usmiljenju, tu je treba borbe za pravičen zakonjen socialni red, za socialno enakopravnost in enakovredno življenje vsakega človeka, ker kapitalizem je brezčuten in neusmiljen in dobro organiziran v svojih trustih in kartelih. To je borba za pravičen socialni red, borba za socialno enakopravnost in človeka vredno življenje, je borba za napredek.

Ravno tako se borijo z velikimi težkočami tudi mali obrtniki. Naročila po novih izdelkih so vedno bolj pičila, dobavljene stvari pa naročniki plačujejo le neredno in z velikimi zamudami.

O nešteti drugih nemanjih, bednih in na robu propada in obupa stoječih niti ne govorimo: o sramotno slabo preskrbljenih, ki sprejema-

šele prihodnji, ko mora plačevati samo ubogo rento, starih in onemoglih, o ljudeh, ki ne vejo, kam bi položili svojo trudno glavo.

Ta kratka skica označuje krizo, težko morečo gospodarsko in socialno krizo, v kateri se že nahajamo in v katero vedno globlje lezemo. Kriza z vsemi zlemi posledicami, kakor moralna propast, pomanjkanje polta za lepo in dobro, nezanimanje za izobrazbo, kulturo in umetnost, slabo zdravstveno stanje, nerazpoloženje za delo, nesoglasja v družinskem življenju, strah pred bodočnostjo je socialna bolezen nezdravo urejene družbe, ki ji moramo vzroke spoznavati in spoznati ter jih skupno, z združenimi močmi odpravljati. Za vse je svet dovolj bogat — samo bogastvo sveta je razdeljeno krivično. Tukaj ne pomagajo sentimentalne fraze o človekoljubju in usmiljenju, tu je treba borbe za pravičen zakonjen socialni red, za socialno enakopravnost in enakovredno življenje vsakega človeka, ker kapitalizem je brezčuten in neusmiljen in dobro organiziran v svojih trustih in kartelih. To je borba za pravičen socialni red, borba za socialno enakopravnost in človeka vredno življenje, je borba za napredek.

CELOVŠKI MIKLAVŽI

„Njihov tednik“, ki nas tako rad uči vzornega krščanstva, spoštovanja zakona, svetosti družine in še mnogih drugih lepih stvari, se je v svoji zadnji številki široko razpisal o miklavževanju celovške bratovščine v Mohorjevi hiši. Še nas, ki nismo prodrli do darov tretje „rdeče“ dvorane, bi razveselila vesela sprostost ob veseli pivski zdravici in ob ritmični razigrane poskočne godbe! Samo žalost, da to ni za nas navadne kristjane: Za te je zaključila veseli direndaj že Sv. Katra in so bili ta dan že v drugi adv. ned.! Pa je že tako: Vsakemu svoje! Mi jim iz srca privoščimo, tudi če po odhodu kamenskih angelcev tokrat ni bilo tako „vzorno“ in „spodobno“, kakor

bi pričakovali po križarski vojni salzburške mladine, ki bi morala biti poziv tudi celovškimi „starim“! Kajti naš prijatelj, ki je v jutranjih urah zašel v to čudovito adventno slavje, trdi, da je med kruljenjem „kulturnih“ prirediteljev, med samogovori kot čik pijanega „šef-sekretarja edine katoliške stranke Avstrije“ Dolefa in drugimi nepričakovanimi fiziološkimi žumi sosednih „dvoran“ razložil svareč glas... Ko stopi v „rdečo“ dvorano, se mu je zazdelo, da se je Anton Martin Slomšek naveličal tihega opazovanja te čudne bratovščine in je razločno udarjala iznad Miklavževega prestola njegova Graja...!

Mi je nismo slišali. Vsekakor pa

meljskega hodnika so se vrstili prostori pa so bili zaprti. Iz njih je dišalo po vinu in sadjevcu. Ena klet, polna sodov, pa je bila odprta; toda sodi so bili od prvega do zadnjega prazni. To je bila tista klet, katero je posadka prve dni prihoda izpraznila.

Ni se še znočilo, ko je prišel v klet korporal Vuga.

„Poberi svoje stvari in pojdi z menoj. Zate ni klet, z nami boš na stražnici spal!“

Še tisti večer je Petruh izvedel, zakaj je moral zapustiti klet in se preseliti k straži.

Po večerji je ležal na pogrado, pokritem s slamnjačami, kadil ter gledal v strop. Na desno in levo so ležali Čarnuhov Otež, Kotalov, Naraglav, Stražmir in še nekateri drugi Malgajevci, nekaj pa jih je slo-nelo okrog podolgovate mize.

„Danes je bil prekleto vroč dan, čeprav imamo petnajst stopinj pod ničlo!“

„Kdo bi si bil mislil?“ je vzdihnil neki drugi legionar nedomačin.

Petruh je opazil, da so vsi nenavadno molčeči, a najbolj molčeči so domačini; Naraglav, Čarnuh, Kotalov in še nekaj drugih domačih fantov, katere je poznal vsaj po videnju, so tiho ležali na slamnjačah in odgovarjali le, če jih je kdo kaj vprašal, a takrat z očitno nevoljo.

(Dalje)

občutimo z velikim izmed ustanoviteljev, kako bridko se spreobrnil je čas in pojmovanje tedanjih in sedanjih pridigarjev vzornega življenja!

Pa naj bo v tolažbo gospodom v Mohorjevi hiši ugotovitev: Ko že Landesrat ni uspel in niti ne poslanec, originalne Miklavže in „parkeljne“ še vedno podajo!

Borovlje. Po daljšem času imamo za vse prijatelje in znanke širom Slovenske Koroške spet enkrat veselo novico: Dne 19. nov. t. l. sta se poročila v Borovljah mladi slovenski zdravnik dr. Šimej Hoja in naša Borovnikova Nada. Kako težko so prepuštili domači fantje nevesto, so dokazali s tem, da so kar dvakrat zaprli pot in so jo le s težavnimi „ratami“ svaťe pripeljali k poroki. Še posebno lepo pa so se poslovili od članice Slovenskega prosvetnega društva domači pevci, priredili so ji lepo podoknico in nato večer lepšali s petjem v pravi domači skupnosti. Tudi pri poroki sami je množica radovednejšev spet slišala ubrano petje boroveljskega moškega zbora. Nato je bilo pri Borovniku ženitovanjsko slavje v krogu svojcev in

Na praznik sv. Štefana, dne 26. decembra t. l. ob 14. uri gostujejo Brnčani s Klinerjevo opereto

„MIKLOVA ZALA“

v Narodnem domu v Dobrli vesi.

prijateljev mladega para. Vsem nam je bilo hudo, da ni bilo med nami očeta Boštjana, ki je bil tako ponosen na svoje v značaj in v zveste člane svojega ljudstva vzgojene otroke. Njemu v spomin in prijateljstvu v veselje pa bo, če bo mlada družinica enako spoštovala njegova načela in v njihovem duhu vzgajala tudi svoj naraščaj! S to mislijo smo zaključili resni del poroke, veselo ženitovanje pa se je vleklo še v poznno noč in mlado jutro, ki je šele rešilo starejšino in ženina skrbi, da jima „Borovčiči“ ne ukradejo ponovno neveste. Uvod v novo življenje je mimo. Sedaj želimo mladima novoporočencema prav mnogo sreče v skupnem življenju, ženinu pa še posebno mnogo uspehov pri delu za zdravje in čilost našega ljudstva!

Zgornja vesca. Čil in zdrav je naš daleč na okoli znani čevljar Šimon obhajal svojo sedemdesetletnico. Vsi ga poznamo, ker nam je že vsem popravljaj naše raztrgane čevlje ter nam je posebno v vojnem času veliko koristil in mnogokrat ustregel. Občudovanja vredna je njegova delavnost in vztrajnost. Vsi se spominjamo, ko je hodil ob vsakem vremenu po „šteri“ od hiše do hiše, po hribih in dolinah nosil seboj svoje orodje in delal od šestih zjutraj do desetih zvečer. V prvi svetovni vojni je bil od prvega dneva zraven, obo-lel na legarju ter je njegovi močni naravi pripisati, da je ozdravel in se zdrav vrnil ter se spet lotil svojega poklicnega dela. K njegovemu življenjskemu jubileju mu čestitamo in želimo, da bi nam še dolga leta, do prav visoke starosti, popravljaj čevlje!

SPZ naznanja

V nedeljo, dne 18. dec. ob 14. uri, bo pri šmonu v št. Kandolfu redni občni zbor Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci“ iz Kotmare vesi. — Vsi člani društva prisrčno vabljeni!

Popravek

V zadnji številki na strani „Po naši zemlji“ se nam je v prvem stolpcu vrnila tiskovna napaka in se mora 2. odstavek pričeti z **Glinje**, ne pa Grebinj.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Frane Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624-4; Za vsebino odgovarja: France Kosutnik, Tiska: Robitschek u. Co., Wien VIII., Hernalsberggürtel 20. — Dopisi naj se posiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschloßbach 17.



„Pri nas v Jazbini nismo za Nemce. Nemški zna samo lastnik Stane, drugi pa nobeden.“

Stražmir ga je spet nekaj časa molče motril, potem pa rekel:

„Vi ste najemniki?“

„Da pri nas je devet najemnikov!“

„Devet najemnikov!“

„In samo trije lastniki!“

„Ali si že pomislil, da bo zemlja, na kateri živite, postala zdaj vaša last?“

„Čuje se, ako ostane Jugoslavija!“ je potrdil Petruh.

„Eh, vidiš to je vsa reč! Za vas se izplača biti za Jugoslavijo, kaj...“

„Če bo tako se izplača!“

„Torej si zanjo?“

„Sem!“

Stražmir, ki je doslej čepel poleg Petruha, je vstal.

„Vidiš, Kvocar! Mi, kar nas je tukaj pri legiji, smo Slovenci. Vsi

smo za to, da se nemško gospodarstvo konča in da bomo Slovenci svobodni. Smo pa tudi pravični ljudje in nočemo, da bi se komur koli godila krivica. Ti se na nas lahko zaneses! — Zdaj moram pa iti. Okrog nas se godijo stvari, ki niso dobre, a nas je zelo malo, zato smo neprestano napreženi!“

Stražmir je podal jetniku roko, a ko je odšel, je pustil vrata na stežaj odprta.

Kljub temu, da so vrata ostala odprta, ni Petruh odšel iz ječe. Tudi opoldne ni straža, ki mu je prinesla obed, zaprla vrat. Petruh se je prepričal, da jih nalašč ne zapirajo. To je izzvalo v njem prijetne občutke; gotovo ni stvar tako nevarna in zdi se, da mu zaupajo. Popoldne je iz radovednosti stopil na hodnik in si ga skrivaj ogledal. Pa ni našel nič posebnega; na vsaki strani podze-

KMETIJSKA OBDELOVALNA ZADRUGA

„FRANCE PREŠEREN“ v Arji vasi

Prinašmo reportažo jugoslovanskega reporterja o kmetijski obdelovalni zadrugi „France Prešeren“, kate o so si ogledali tudi naši gospodarji, ki so se udeležili ekskurziji po Sloveniji, ki jo je letos organizirala Kmečka zveza za Slovensko Koroško. Reportaža nam slika, kako je mogoče v skupnem delu dosegati vedno večje uspehe.

Grdo je bilo v četrtek, ko sem na dvorišču upravnega poslopja arjavske obdelovalne zadruge spraševal za njenim predsednikom Francem Ulagom. Če ne bi deževalo, bi ga bil moral iskati na njivah za vasjo, kjer te dni veliki traktorski plugi rigolajo zemljo za nove zadrugne hmeljeve nasade.

„Nič ni treba pisati o nas,“ se je Ulaga nekaj minut za tem nasmejal izza mize v pisarni, kjer je prebiral kup literature o škropljenju sadnega drevja.

„Saj ste že pisali o našem delu! Delavska enotnost celo stran, Pravica in Poročevalec pa nas že tako stalno spremljata,“ se je predsednik zadruge še vedno skoraj nekam resno branil. V Arji vasi so skromni. Poskusil sem drugače.

„Koliko ljudi je obiskalo doslej vašo zadrugo, tovariš predsednik?“

Izvelel je žepni zvezčič in dejal:

„Prav danes sem sešel vse skupinske obiske, ker me je samega zanimalo, kolikim smo že pokazali naše gospodarstvo. Zadnji so bili včeraj tu kmetje in zadrugniki novomeškega okraja, vseh pa je bilo dozdaj 4950 brez posameznih obiskovalcev.“

Torej čez 5000 ljudi. Od tega največji del kmetov, ki so pred ustanovitvijo obdelovalne zadruge v svojem okraju prišli prisluhniti življenju v Arji vasi — in se od tu vračali domov polni vere in prepričanja, da je treba za korak čez prepad med starim in novim poleg vsega tudi precej moškega poguma in volje, da vzdržiš. V zadrugi pa so srečavali zadovoljne in delavne ljudi, ki so čez ta prepad že stopili.

Tako je po dobri organizaciji dela, zdravi rasti iz vrst malih, srednjih in velikih kmetov in vsestranskem napredovanju v kratkem času dveh let samostojnega ustvarjanja arjaška obdelovalna zadruga postala zgled borbene in pogumne zadruge, ki ni klonila pred nobenimi težavami.

„Prištej k vtisom, ki jih je dala Prešernova zadruga 5000 gostom kmetom — in vsem tistim iz bližnjih in oddaljenih vasi domačega okraja, ki jih ni nihče štel, ki pa so si medtem že ustanovili nove zadruge in ekonomije — še njene letošnje uspehe, pa vidiš, da bi prevelika skromnost ne bila na mestu!“

Na to — in ko sva že kar mimogrede zašla v pogovor o izpolnitvi letošnjih planov v zadrugi, o izvršeni jesenski setvi pa o rigolanju za novih 16 hektarov hmeljnikov — se je Ulaga znova nasmešnil. Mirno, a z nekim veseljem in sproščenostjo v glasu, ki ga srečaš v govorici med Vojnikom in Celjem, je rekel:

„Pa napiši nekaj o ljudeh, ki so v naši zadrugi! Sam jih vprašaj, kako smo začeli, kako živijo in kako gledajo na načrte, ki so pred nami. Stopi do Vidmarja, Lebanove mame, Delakorde, Razborške, do Jelaršičevih, Pečca in drugih, do naših starih in novih zadrugnikov!“

Hlapci in dekle na svojem

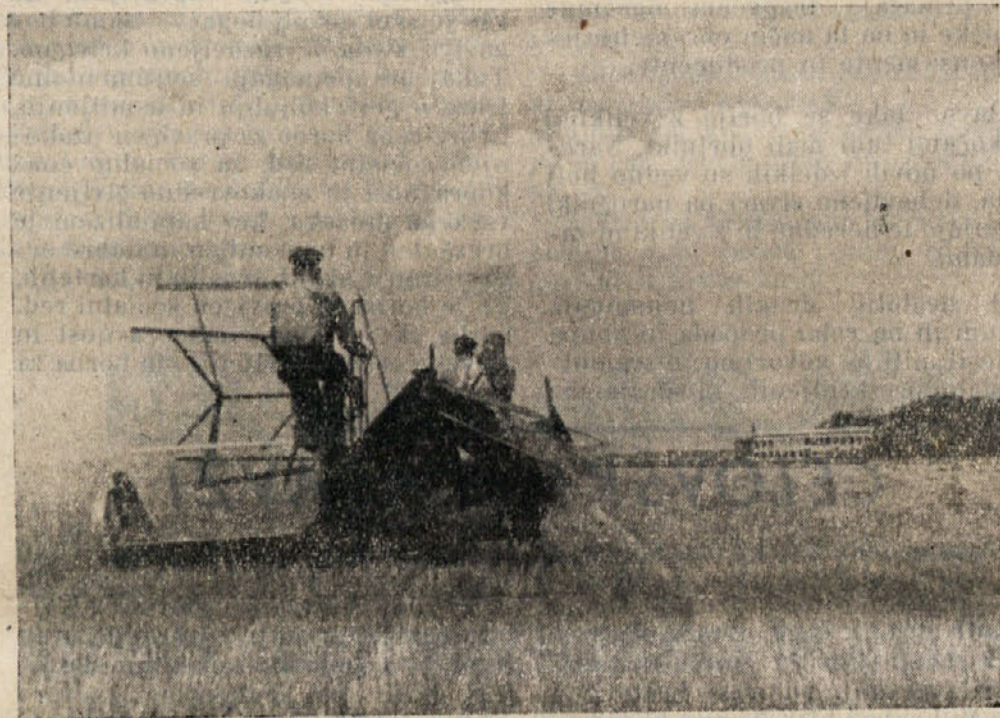
Zgodovina Arje vasi, ki jo bo sestavljala zadrugni letopisec v bližnji prihodnosti, bo v letih 1946 do 1949 obsegala dve poglavji. Lahko jima bo dal podnaslova: „Hlapci in dekle na svojem“ in „Vas se je prebudila...“

To zgodovino pa bo treba kaj kmalu zapisati. Že zdaj, po štirih letih, blede spomin na tiste najtežje prve dneve, ko so nekdanji hlapci in dekle nemškega petokolonaša in podrepnika stali s praznimi rokami ob zemlji, ki je čakala na seme.

„Odložili smo se za skupnost, čeprav smo bili brez najpotrebnejšega. Zaupali smo pa naši oblasti!“

Tako ve povedati o rojstvu zadruge Franc Vidmar, eden njenih ustanoviteljev. Ljudje, ki so 10, 20 in več let plodili bogataševo zemljo s svojim znojem, se ob osvoboditvi niso mogli ločiti od nje. Preveč so ji dali, da bi jo pustili drugim rokam.

Devet družin, 85 ha zemlje in nekaj živine, tak je bil začetek nove „skupnosti“ agrarnih interesentov v Arji vasi. Prvo leto so se ubijali od zarje do noči — a pravih uspehov ni bilo. Notranja organizacija je bila šibka, delo pa plačano od ure. Tako stanje se ni zboljšalo niti v letu 1947, ko so se združili z mladimi zadrugniki v Vrbju, Št. Petru in Vojniku. Nasprotno: prevelika razbitost zemlje in oddaljenost sta zadrugi več škodovali kakor koristili. Slab predsednik, ki je hotel z ukazovanjem dvigati sebi ugled in v zadrugi napredek, neorganizirano delo,



Stroji olajšujejo kmetu težko delo in so mu najboljši prijatelji

malomarnosti v obračunavanju za služka in podobno, vse to je stiskalo srca zadrugnikov, ki so hoteli naprej, a niso vedeli, kako. Kmetje v vasi pa se nad zadrugo s tremi „podružnicami“ in zadrugniki-dnevničarji niso mogli navduševati.

Potem je prišel Franc Ulaga, bivši partizan. Na občnem zboru je zahteval reorganizacijo in osamosvojitve zadruge, razdelitev dela, plačilo po učinku, evidenco o delovnih dneh, z eno besedo — red. Videl je v srca zadrugnikom in vedel, kaj jih boli. Ljudje so si oddahnili, kakor če pride po dežju na nebo sonce. Izvolili so ga za predsednika — in hitro se je čutila povsod njegova trda, a tovariška roka.

S 1. januarjem 1948 so v Arji vasi začeli na novo gospodariti. Medse so sprejeli nekaj družin primorskih kolonistov. Do jeseni so povečali število goveje živine od 12 na 35 glav in svinj od 24 na 60. Zadruga je oddala državi prvi pridelek hmelja — 2300 kg. Vrednost delovnega dneva je od 42 in 44 dinarjev v prvih dveh letih zrasla na 89 dinarjev...

Brigadni način dela, pravilne norme, napredek v živinoreji in pridelek 2900 kg pšenice, 1350 kg hmelja, 2650 kg ječmena na hektar, pa uspehi pri okopavinah in vrtnarstvu — vse to je iz dneva v dan dvignilo zavest zadrugnikov. Budilo pa je tudi vso vas, ki je začela gledati v zadrugi napredne gospodarje.

Hmelj in pšenica sta bila v cvetju, v zadrugnih hlevih pa že 258 glav govedi in prašičev, ko se je letos poleti Arja vas res prebudila, 15 gospodarstev se je priključilo zadrugi. Želi in mlatili so že skupaj... V septembru se je odločilo za tak korak še 8 kmetov iz Petrovč.

... V jeseni 1949 smo imeli 503

hektare zemlje, 49 družin z 209 ljudmi, od katerih jih je bilo 85 sposobnih za delo. Gojili smo 117 govedi, 54 konjev in 247 prašičev. Strojev smo imeli... Tako bo zapisal letopisec na koncu drugega poglavja za leto 1949.

Pravica je v pravih rokah

Šel sem med zadrugnike.

„Dve stvari sem dočkal v življenju“, je dejal Franc Vidmar, prej hlapec, a danes gospodar na svojem.

„Ljudsko oblast, ki je prinesla tudi nam poljskim delavcem življenje človeka, in drugi: zadrugniki so izvolili mene, starega človeka, ki sem delal celo življenje pri konjih, da sem šel prvič, kar živim, na dopust. Bil sem na morju, pozdravil sem se, v Puli pa sem celo videl in slišal tovariša Tita! Stara država mi tega ne bi nikoli dala!“

Iz edinega očesa mu je pridrsela solza ganotja, ko se je spomnil le-

„Letos smo oddali 24.000 kg hmelja, čeprav je bila letina slabša od lanske.“

Za oddani hmelj je dobila zadruga 2.152.972 dinarjev. Razboršek je še govoril o uspehih, ki jih imajo hmeljarji v zadrugi. Le tega ni povedal, da takrat, ko so 16 dni noč in dan sušili hmelj, ni skoraj nič spal, in da je z uspehom vodil delo 480 članske brigade frontovcev-obirarjev.

Skupno delo briše razlike med starimi in novimi zadrugniki.

Živinorejskega brigadirja Andreja Leban, njegovo pridno ženo Lucijo, sinka Ferda in še nekaj drugih zadrugnikov sem dobil v govejem hlevu v trenutku, ko so pomagali na svet nežni rdečkastorjavi telčki.

„To je veselje, ko kaj priraste in ni treba kupovati!“ je veselo vzkljnil Leban, ko je drgnil mladica z juto in pripovedoval, da so letos dobili samo v tem hlevu že 12 telčk in enega junčka, ki bo za plemo. Leban ima na skrbi 34 glav živine — zato je vreden vsak njegov dan 1.25 delovnega dneva. Lebanova sta v zadrugi od njenega začetka, bežala pa sta iz Italije pred fašisti že l. 1930. Lucija skrbi z Lojzko Jazbec za 120 prašičev in za molžo krav. Sleherni dan se ji piše 1.35 delovnega dneva. Tudi lani sta imela najlepši zaslužek.

Zadrugno gospodarstvo - pot v socializem

„Novi hlevi za vso živino in svinjaki za 200 repov, tako je načrt. Potem bo laže gospodariti, pa tudi tisti, ki danes skrbijo za zadrugno živino po domačih hlevih, bodo lahko trdneje stopili na pot skupnega dela.“

Leban vidi in razume razvoj zadruge. Ve pa tudi dobro, da je nekaterim posesnikom, ki so v jeseni pristopili, še vedno žal, da bi „njihovi“ konji vozili z zadrugnih njiv.

„Počasi bodo že prišli na pravo pot,“ je dejal prizanesljivo kot dober gospodar, ki ve, da se bo marsikaj uredilo, ko bodo ljudje spoznali prednosti velikih, modernih hlevov in skupne oskrbe živali. Zato dela prav tako neumorno kot je delal pred tremi leti. Uspeh ni izostal takrat in ne bo tudi zdaj, ko so v Arji vasi izven zadruge samo še trije kmetje.

Kogarkoli vprašaš v zadrugi po njenih uspehih, vsak ti pove kaj novega iz svoje brigade ali skupine. Poljedelske, mešane, živinorejske in vrtnarske skupine, vsaka je prispevala, da je zadruga izpolnila svoje obveze do države.

Letos so prispevali skupnosti 46 glav goveje živine v teži 17.729 kg, 29 prašičev, 4122 kg sončnic, 53 ti-soč kilogramov krompirja, 46380 kilogramov sladkorne pese, 161 kubikov lesa, 34.996 litrov mleka in 61.063 kg razne povrtnine. Samo vrtnarska skupina, v kateri je delalo 5 žena poleg svojih gospodinjskih opravkov, je prispevala k skupnemu prometu zadruge blizu 800.000 dinarjev! Planirana vrednost delovnega dneva znaša letos 96 dinarjev, bo pa po sedanjih računih presežena.

„Zdaj gospodarimo po pravem komaj dve leti v zadrugi, zato se z uspehi še ne moremo postaviti“, radi poudarijo v Arji vasi. Res je, ko bodo uredili kulture, se posvetili hmelju, živinoreji in sadjarstvu in zgradili obsežne hleve, bodo pokazali že marsikaj. Toda dosedanja dosledna organizacija dela po socialističnih načelih z dobro notranjo ureditvijo zadruge je vzvod, ki privablja tudi mnoge mlade obdelovalne zadruge, da se zanimajo za uspehe v Arji vasi in — za skrivnost, „kako da jim tako dobro gre“. Dosledno vodstvo z doslednimi, predanimi zadrugniki — v tem je odgovor na to „skrivnost“; močna opora razvoju zadruge pa je v njej seveda partijska organizacija in delavna mladina.

Zadrugniki v Arji vasi niso v zadregi, če jih obiščejo kmetje od koderkoli. Bolj mimo vseh pripovedovanj govorijo zanje dokazi, da je zadrugno gospodarstvo naprednejše, donosnejše, potrebno in — edino mogoče v času, ko ustvarjamo socializem.